

ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝
ԱՌԱՐԿԱ՝

ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱՍՔ, ՓՈՂ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝
ՄԱՐԶ՝

ՍԻՐՈՒՆԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
ԱՐՄԱՎԻՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝

ԵՐԱՍԽԱՀՈՒՆԻ Մ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԻ

ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՊԱՏԱԿԸ.....	3
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	3
ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.....	4
ՓՈՂ.....	5
<i>Ներկայացուցչական.....</i>	9
<i>Հրամանագրված փողեր.....</i>	9
<i>Մետաղադրամներ.....</i>	10
<i>Թղթադրամ.....</i>	11
<i>Առևտրային բանկեր.....</i>	13
<i>Թվային կամ էլեկտրոնային.....</i>	14
ԿԱՄՔ.....	14
ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.....	16
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ.....	17
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	18

ՆՊԱՏԱԿԸ

Սոցիալական բեռնացումը եղել է բոլոր ժամանակներում: Ոմանք ծնվել են հարուստ, իսկ ոմանք ծայրահեղ աղքատության մեջ, և բնականաբար երբևիցե իրենց կյանքում մտածել են այն հարցի շուրջ, թե ինչպես բարեկեցիկ դարձնեն իրենց կյանքը:

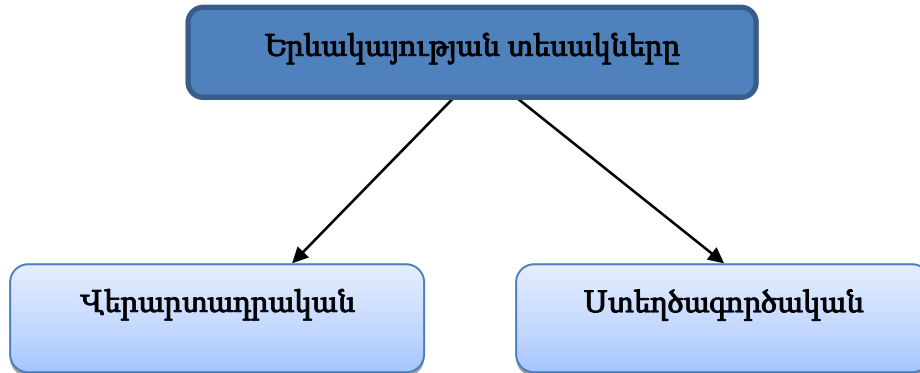
Մեր հետազոտության նպատակն է, ծանոթանալով կամքի ուժի հնարավորությունների հետ, այն համադրելով և օգտագործելով երևակայության հետ միասին ստեղծել այնպիսի միջոցներ, որ հնարավորությոյ կտա կյանքը դարձնել ավելի բարեկեցիկ: Եվ հենց երևակայության և կամքի համադրությամբ մարդը դեռ դարեր առաջ ստեղծեց փողը:

ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. Ի՞նչ է նշանակում կամք և ինչպե՞ս է այն օգտագործում մարդը իր գործունեության ընթացքում:
2. Ի՞նչ է նշանակում երևակայություն և ինչպե՞ս է այն կիրառվել տարբեր բնագավառներում՝ ստեղծելով մարդկության պատմության տարբեր գլուծգործոցներ:
3. Ինչպե՞ս է ստեղծվել փողը, ի՞նչ կիրառություններ ունի այժմ և նրա նշանակությունը մարդկանց կյանքում:
4. Ինչպե՞ս համադրել կամքը, երևակայությունը և ստեղծել փող:

ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Երևակայությունը մտապատկերների հետ կատարվող այնպիսի գործողություն է, որի արդյունքում ստացվում են դրանց նոր համակցություններ: Երևակայության առաջացման սկզբնական ձևը հենց այն է, երբ մարդը իր կյանքի փորձի և արդեն իսկ ստացած որոշակի գիտելիքների հիման վրա ստանում է պատկերներ, իդեալներ առանց մեծ ջանքերի: Գոյություն ունի երևակայության 2 տեսակ՝

Վերարտադրողականը երևակայության այն տեսակն է, որ հնի վրա կառուցվում է նորը: Ստեղծագործականը երևակայության այն տեսակն է, որի շնորհիվ այսօր մարդիկ մի շարք հայտնագործություններ են արել հենց երևակայության այս տեսակի շնորհիվ:

Եվ հենց երևակայության շնորհիվ է, որ ստեղծվել և ստեղծվելու են գլուխգործոցներ: Ինչպես Էնշտեյնն է ասում. «Երևակայությունը ուժեղ է գիտելիքից, գիտելիքում դա սահմանափակ է, իսկ երևակայությունում՝ ոչ»:

Երևակայությունն ընթանում է շնորհիվ համադրման հետևյալ եղանակների՝ Ազյուտինացիա/ կցականություն - Մարդն ամենատարբեր ձևերով համադրում է կյանքում չմիացվող առարկաներից, առանձին հատկությունների կազմավորված մտապատկերներ և ստեղծում համակցվող մտապատկերներ: Օրինակ՝ ջրահարսը, կենտավրոսը:

Հիպերբոլիզացիա / չափազանցում - Այս ձևին բնորոշ է ոչ միայն մեծացումն ու փոքրացումը, այլ նաև առարկայի մասերի թվական փոփոխությունն ու տեղաշարժը: Օրինակ՝ յոթ գլխանի վիշապը:

1. Սրում - Մարդը վերցնում է առանձին մի մասը և այն դարձնում տիրապետող: օրինակ ծաղրանկարները:

2. Տիպականացում - Մարդն առանձնցնում է էականը, որը կրկնվում է մի շարք մարդկանց մեջ, միանման փաստերում:

ՓՈՂ

Ստուգաբանություն

Ենթադրվում է՝ «փող» բառը ծագում է Ջունոյի տաճարից, որը գտնվում է Հռոմի յոթ բլուրներից մեկի՝ Կապիտոլինի վրա: Հին աշխարհում Ջունոն հաճախ կապված էր փողի հետ: Հռոմում գտնվող Ջունո Մոնայի տաճարը այն վայրն էր, որտեղ գտնվում էր Հին Հռոմի փողի մեծ մասը: «Ջունո» անունը, հնարավոր է, որ առաջացել է «Էրրուզյան աստվածուհի» (այսինքն՝ «մեկ» «յուրահատուկ», «միավոր», «միություն», «միասնական») և «մոնետա» բառերից կամ լատիներեն «մոնե» բառից (հիշեցնել, զգուշացնել կամ հրահանգել) կամ հունարեն «moneres» (միայնակ, եզակի) բառից:

Պատմություն

Ապրանքափոխանակության մեթոդների օգտագործումը, կարող ենք ասել, որ տեղի է ունեցել առնվազն 100000 տարի առաջ, թեև չկա որևէ վկայություն, որ հասարակությունը կամ տնտեսությունը հենվում է հիմնականում այս փոխանակությունների վրա: Փոխարենը, ոչ դրամային հասարակությունը գործել է հիմնականում տնտեսության շնորհների և պարտքերի սկզբունքների հիման վրա: Երբ փոխանակումը իսկապես տեղի է ունեցել, այն, որպես կանոն, եղել է օտար կամ պոտենցիալ թշնամիների միջև:

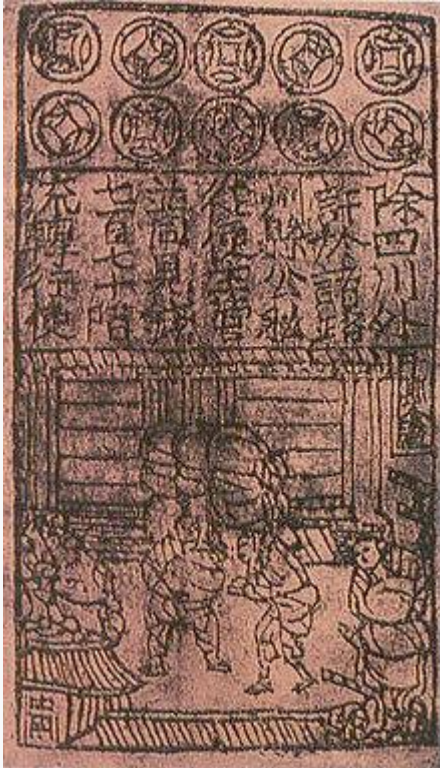

Մ.թ.ա. 640 թվականին էլեկտրատեխնիկայով ստեղծված մետաղադրամ Լիդիայից

Աշխարհի շատ մշակույթներ, ի վերջո, մշակեցին ապրանքային փողերի օգտագործումը: Մետապոտամյան սիկդրը քաջի միավոր էր և հավասար էր 160 գարդի գարի գանգվածին: Տերմինը առաջին անգամ օգտագործվել է մ.թ.ա. 3000-ական

թվականներին Միջագետքում: Ամերիկայում, Ասիայում, Աֆրիկայում և Ավստրալիայում հասարակությունը օգտագործում էր կաշվե փողեր, հաճախ օգտագործում էին կովերի կաշիները: Հերոդոտոսի խոսքերով՝ լիդիացիները առաջին մարդիկ էին, ովքեր ներկայացնում էին ոսկե և արծաթե մետաղադրամների օգտագործումը: Ժամանակակից գիտնականները կարծում են, որ այս առաջին դետալներով մետաղադրամները ստեղծվել են մոտավորապես մ.թ.ա. 650-600 թվականներին:

Ապրանքային փողի համակարգը, ի վերջո, դարձավ հիմնական դրամական համակարգ: Այսինքն՝ ոսկու և արծաթի առևտրականները կամ բանկիրները իրենց ավանդատուներին տրամադրում էին վարկեր, որոնք կարող էին մարվել ապրանքային դրամի տեսքով: Ի վերջո՝ այդ մուտքերը ընդհանուր առմամբ ընդունվեցին որպես վճարման միջոց և օգտագործվում էին որպես փող: Թղթային փողերը կամ թղթադրամները առաջին անգամ օգտագործվել են Չինաստանում Սոնգ Դինաստիայի ժամանակ: Այս թղթադրամները, որոնք հայտնի են որպես «Ջիաոզի», զարգացել են սկսած 7-րդ դարից և սրանց մասին տեղեկություններ ստացել ենք վարկային գրառումներից: Այնուամենայնիվ, նրանք չեն փոխարինել ապրանքային գումարներին և օգտագործվել են մետաղադրամի հետ միասին: 13-րդ դարում թղթային փողերը ճանապարհորդների (նրանցից են՝ Մարկո Պոլոն և Ուիլյամ Ռուբրուկը) միջոցով հայտնի դարձան Եվրոպայում: Մարկո Պոլոն «Յուանյան դինաստիայի՝ ժամանակ գրել է թղթային փողերի մասին «Մարկո Պոլոյի ճանապարհորդություն» գիրքը, թե «Ինչպես է Մեծ Քասանը ծառերի կեղևը փոփոխել և ստեղծել թղթի նման ինչ-որ բան՝ իր երկրում փողային համակարգը ընդլայնելու համար»: Առաջին անգամ թղթադրամները թողարկվել են 1661 թվականին Սթոքհոլմսի բանկում և կրկին օգտագործվել են մետաղադրամի հետ միասին: Ոսկու ստանդարտը, դրամային համակարգը է, որտեղ փոխանակման միջոցը թղթային նշումներն են, որոնք փոխարկվում են նախապես սահմանված, ոսկու ֆիքսված քանակով: Այս ոսկե ստանդարտի նշումները ձևակերպվեցին օրինական մրցույթի արդյունքում, և ոսկու փոխարժեքի փոխհատուցումը հուսադրող էր: 20-րդ դարի սկզբին գրեթե բոլոր երկրները ընդունեցին ոսկու ստանդարտը: Առաջին համաշխարհային արժույթային համակարգը ստեղծվել է տարերայնորեն՝ արդյունաբերական հեղաշրջման հետևանքով երկրների միջև առևտրային հարաբերությունների ընդլայնման արդյունքում:

Սոնգ դինաստիա, Ջիաոզի, աշխարհի ամենահին թղթադրամը

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից և Բրեթոն-Վուդսի կոնֆերանսից հետո, շատ երկրներ ընդունեցին ԱՄՆ դոլարի ամրագրված արժույթները: ԱՄՆ դոլարն իր հերթին ամրագրվեց ոսկու հաշվին: 1971 թվականին ԱՄՆ կառավարությունը կասեցրեց ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքը ոսկու նկատմամբ: Դրանից հետո շատ երկրներ իրենց արժույթներից հանեցին ԱՄՆ դոլարը, և աշխարհի մեծ մասի արժույթները դարձան ոչինչ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ կառավարությունների իրավունքը մրցակցային էր, և փողը վճարման միջոցով փոխարկելու հնարավորություն կար: Ժամանակակից փողի տեսության կողմնակիցների կարծիքով՝ թղթադրամների գումարը նույնպես առընչվում էր հարկերի հետ: Խիստ հարկերի շնորհիվ պետությունները ստեղծում էին իրենց պահանջված արժույթը:

Ներկայումս դրամի ամենատարածված համակարգերը հիմնված են թղթադրամների վրա: Այնուամենայնիվ, պատմության ընթացքում մեծ մասի համար գրեթե բոլոր փողերը ապրանքային էին, օրինակ՝ ոսկե և արծաթե մետաղադրամները: Տնտեսությունների զարգանալու հետ մեկտեղ, ապրանքային փողը վերջապես փոխարինվեց հիմնական գումարով, քանի որ առևտրականներն զգացին ոսկու և արծաթի ֆիզիկական տեղափոխության դժվարությունը: Հրամանագրված արժույթները աստիճանաբար վերացվեցին վերջին հարյուրամյակի ընթացքում, հատկապես՝ Բրեթոն-Վուդսյան

համաձայնգարի փլուզումից հետո: Համաշխարհային արժութային համակարգի զարգացման արդի փուլն սկիզբ է առնում 1976 թվականից, երբ Յամայկայում 20 երկրների ղեկավարների համաձայնությամբ ձևավորվեց ներկայիս արժութային համակարգը, որի հիմնական սկզբունքներն են.

1. ոսկյա ստանդարտը պաշտոնապես վերացվեց,
2. ոսկին դադարեց փող լինելուց, այսինքն՝ նրա վրայից հանվեց համաշխարհային փողի ֆունկցիան,
3. ոսկյա պարիտետներն արգելվեցին, ազգային արժույթները այլևս կապված չեն ոսկու հետ
4. պետություններին թույլատրվեց ինքնուրույն սահմանել արժութային կուրսի ազգային ռեժիմները՝ ընտրություն կատարելով ազատ լողացող, ֆիքսված և խառը կուրսերի միջև,
5. փակ արժութային բլոկների՝ տարածաշրջանային արժութային համակարգերի ձևավորումը օրինականացվեց:

Ապրանքային

1914 թվական, բրիտանական ոսկի

Շատ ապրանքներ են օգտագործվել որպես փող, ինչպես օրինակ՝ սպառվող բնական թանկարժեք մետաղներ, գարի, կաշիները, ինչպես նաև շատ այլ ապրանքներ, որոնք համարվում էին արժեքավոր: Ապրանքային փողի արժեքը կախված էր ապրանքից, որից այն պատրաստված էր: Ապրանքը ինքնին կազմում է փողը, իսկ փողը՝ ապրանքը^[31]: Կարող ենք թվարկել մի շարք ապրանքներ, որոնք օգտագործվել են որպես փոխանակման

միջոց, ոսկի, արծաթ, պղինձ, բրինձ, աղ, պղպեղ, խոշոր քարեր, ալկոհոլ, ծխախոտ, կաթ, քաղցրավենիք և այլն: Այդ առարկաները երբեմն օգտագործվել են ընդհանուր արժեքով և միմյանց հետ զուգորդվելով՝ տարբեր ապրանքային գնահատման կամ գների համակարգի տնտեսություններում: Ապրանքային փողի օգտագործումը նման է փոխանակման, սակայն ապրանքային փողը ներկայացնում է ապրանքի պարզ և ավտոմատ հաշվարկային միավոր, որն օգտագործվում է որպես փող: Կային որոշ ոսկե մետաղադրամներ, ինչպիսիք են՝ Կրյուգեռանդ տեսակի ոսկիները, որոնք համարվում էին օրինական վճարային միջոց, սակայն մետաղադրամների երկու կողմերում դրանց արժեքի մասին գրառումները չկային:

Ներկայացուցական

1875 թվականին բրիտանացի տնտեսագետ Ուիլյամ Սթանլեյ Ջոնսը այն ժամանակ օգտագործվող գումարը նկարագրել է որպես «ներկայացուցական գումար»:

Ներկայացուցական գումարը կազմված է մետաղադրամներից, թղթադրամներից կամ այլ ֆիզիկական նշաններից, ինչպիսիք են՝ վկայագրերը, որոնք կարելի էր հուսալիորեն փոխանակել ապրանքի ֆիքսված քանակով, օրինակ՝ ոսկին կամ արծաթը: Ներկայացուցական գումարի արժեքը գտնվում է ուղիղ և ֆիքսված ապրանքային հարաբերությունների մեջ, որը նրանց պաշտպանում է, թեև ինքնին բաղկացած չէ այդ ապրանքից:

Հրամանագրված փողեր

Հրամանագրված փողերը կամ հրամանագրված արժույթն այն փողերն են, որոնց արժեքը չի ստացվում որևէ ներքին արժեքից և երաշխավորվում է, որ այն կարող են փոխակերպվել արժեքավոր ապրանքի (օրինակ՝ ոսկու): Փոխարենն այն ունի արժեք միայն պետական պատվերով: Սովորաբար կառավարությունն է հայտարարում հրամանագրված արժույթը (որպես կանոն՝ թղթադրամներ և մետաղադրամներ Կենտրոնական բանկի համար, օրինակ ԱՄՆ Դաշնային Պահուստային Համակարգը)՝ որպես օրինական վճարային միջոց, որն ստիպում է բոլոր պարտքերի մարումը՝ պետական և մասնավոր, կատարել օրինական ընդունված հրամանագրված արժույթներով:

Որոշ մետաղադրամների ձուլակտորներ, ինչպիսիք են՝ Ավստրալիայի ոսկե բնակտորը և ամերիկյան արծիվը, օրինական վճարային միջոցներ էին, սակայն նրանք առևտուր էին

անում՝ հիմք ընդունելով մետաղական ապահովվածության շուկայական գինը, այլ ոչ թե նրանց օրինական անվանական արժեքը (որը սովորաբար կազմում է ընդամենը ձուլակտորի արժեքի մի փոքր մասը): Հրամանագրված փողերը, եթե ֆիզիկապես ներկայացված են արժույթի ձևով (թուղթ կամ մետաղադրամ), կարող են պատահաբար վնասվել կամ ոչնչացվել: Սակայն հրամանագրված փողերը ունեն առավելություն ներկայացուցչական կամ ապրանքային փողերի նկատմամբ: Նույն օրենքները, որոնք ստեղծել են այս փողերը, կարող են նաև սամահանել վնասի կամ ոչնչացման դեպքում նրանց փոխարինելու կանոնները: Օրինակէ ԱՄՆ-ի կառավարությունը կփոխարինի Դաշնային պահուստային համակարգը (ԱՄՆ հրամանագրված փողերը), եթե ֆիզիկական թղթադրամների գոնե կեսը հնարավոր է վերականգնվել, կամ եթե ապացուցված է, որ այն ոչնչացվել է այլ կերպ: Սակայն ապրանքային գումարները, որոնք կորել կամ ոչնչացվել են, հնարավոր չէ վերադարձվել կամ փոխարինվել:

Մետաղադրամներ

Այս գործոնները հանգեցրին արժեքային փոփոխության, որը մետաղն էր. սկզբում՝ արծաթը, ապա՝ արծաթը և ոսկին, և ինչ-որ պահի հայտնվեց նաև բրոնզը: Այժմ մենք ունենք պղնձե մետաղադրամներ, այլ ոչ թանկարժեք մետաղներ: Մետաղներն արդյունահանում էին, կշռվում և դրոշմվում որպես մետաղադրամ: Դա արվում էր, որպեսզի մարդիկ համոզվեն, որ վերցնելով մետաղադրամը՝ ստանում են թանկարժեք մետաղի արդեն հայտնի քաշը: Մետաղադրամները կարող են կեղծվել, բայց դրանք նաև ստեղծում են հաշվի նոր միավոր, որն օգնեցին վարել բանկային գործը: Արքիմեդի սկզբունքը ապահովեց հաջորդ օղակը. այժմ մետաղադրամները կարելի է հեշտությամբ ստուգել իրենց թեթև քաշի շնորհիվ և, այսպիսով, կարելի է որոշել մետաղադրամների արժեքը, նույնիսկ, եթե դա եղել է քայքայված, վնասված կամ այլ կերպ կեղծված:

Առավել խոշոր տնտեսությունները, օգտագործելով մետաղադրամներից պղինձը, արծաթը, ոսկին, ձևավորեցին մետաղադրամների երեք մակարդակ: Ոսկին օգտագործվել է խոշոր գնումների, ռազմական ծախսերի վճարման և պետական գործունեության աջակցման համար: Արծաթե մետաղադրամները օգտագործվել են միջին չափի գործարքների կատարման համար և որպես հաշվարկային միավոր՝ հարկերի, տուրքերի, պայմանագրերի և այլ գործարքների համար, իսկ պղնձե մետաղադրամները՝ ընդհանուր գործարքների համար:

Այս համակարգը օգտագործվել է Հին Հնդկաստանում: Եվրոպայում այս համակարգը գործել է մինչև միջնադարյան ժամանակահատվածը, քանի որ արդյունահանման համար գրեթե չկային նոր ոսկու, արծաթի կամ պղնձի պաշարներ: Այսպիսով՝ երեք մետաղադրամների հարրաբերակցությունը մնացել է մոտավորապես համարժեք:

Թղթադրամ

Նախկին Չինաստանում վարկերի և փողերի շրջանառության կարիքը, որը ավելի հեշտ կիրառելի էր, քան հազարավոր պղնձե մետաղադրամների փոխանակումը, հանգեցրեց թղթային փողերի ներդրմանը, որը այսօր հայտնի է որպես «թղթադրամ»: Այս տնտեսական երևույթը դանդաղ և աստիճանաբար տեղի ունեցող գործընթաց էր, որը տևել է Թանգի տոհմի ժամանակաշրջանից (618-907 թվականներ) մինչև Սոնգյան դինաստիայի ժամանակաշրջան (960-1279 թվականներ): 10-րդ դարում Սոնգյան դինաստիայի կառավարությունը սկսեց վաճառել այս թղթադրամները առևտրականներին աղի մենաշնորհային շուկայում: Սոնգի կառավարությունը մի քանի բանկերի տրամադրեց թղթադրամներ թողարկելու միակ իրավունքը, և միայն 12-րդ դարի սկզբին կառավարությունը վերջապես թույլատրեց բոլոր բանկերին ստեղծել ազգային արժույթ: Մոտավորապես նույն ժամանակ՝ 7-12-րդ դարերում, միջնադարյան իսլամական աշխարհում ձևավորվեց աշխույժ դրամավարկային տնտեսություն՝ կայուն արժույթի (դինար) շրջանառության մակարդակների ընդլայնման հիման վրա: Մուսուլման տնտեսագետների, առևտրականների և վաճառականների կողմից ներկայացված նորամուծությունները պարունակում էին վարկերի չեկերի, ցպահանջ պարտատոմսերի, խնայողական հաշիվների, գործարքային հաշիվների, երաշխիքների, դեբետային և կրեդիտային գործարքների, բանկային հաստատությունների վարկերի և ավանդների ամենավաղ օգտագործման մեխանիզմները:

Եվրոպայում թղթային գումարն առաջին անգամ ներկայացվեց Շվեդիայում՝ 1661 թվականին: Շվեդիան հարուստ էր պղնձով, հետևաբար, պղնձի ցածր արժեքի պատճառով, պետք է թողարկվեին անսովոր մեծ մետաղադրամներ (հաճախ կշռում էին մի քանի կիլոգրամ): Թղթային արժույթի առավելությունները շատ էին. այն կրճատեց ոսկու և արծաթի շարժը՝ դրանով իսկ նվազեցնելով ռիսկերը, այն ոսկու կամ արծաթի թողարկումը դարձրեց ավելի հեշտ:

Այնուամենայնիվ, այդ առավելությունների հետ մեկտեղ ունեին իրենց թերությունները: Առաջին՝ քանի որ այդ նշանները չունեին ոչ մի ներքին արժեք, չկար ոչ մի պատճառ, որպեսզի իշխանությունները թողարկեին ավելի շատ, քան իրենք հետապնդել էին թողարկել: Երկրորդ՝ քանի որ այն ավելացրել է դրամական զանգվածը, այն ավելացրել է նաև գնաճային ճնշումները, այս փաստն արձանագրվել է Դեյվիդ Հյումի կողմից 18-րդ դարում: Արդյունքում թղթային փողերը հաճախ հանգեցնում էին բարձր գնաճի, որը կարող էր փլուզվել, եթե մարդիկ սկսեին պահանջել «ծանր փողեր», ինչի արդյունքում թղթային փողի պահանջարկը կդառնար զրոյական: Թղթային փողերի տպագրումը կապված էր նաև պատերազմների և մասնավորապես պատերազմների ֆինանսավորման հետ, հետևաբար՝ դիտվում էր որպես կայուն բանակի պահպանման մաս: Դա նաև հետապնդում էր շահ, քանի որ առևտրի և կապիտալ ստեղծման սպեկուլյատիվ շահույթը բավական մեծ էր: Մեծ ժողովուրդները ստեղծում էին թղթադրամներ և մետաղադրամներ տպելու համար դրամահատարաններ և գանձապետարանի մասնաճյուղեր՝ իրենց ոսկե և արծաթե հարկերը հավաքելու և պահեստներում պահելու համար: Այս ժամանակահատվածում արծաթը և ոսկին համարվում էին օրինական վճարագրեր, և ընդունված էր հարկերի վճարման համար կառավարության կողմից: Սակայն դրանց կուրսերի միջև հարաբերակցության անկայունությունը սկսեց աճել 19-րդ դարի ընթացքում, ինչպես նաև ավելացավ այս երկու մետաղների առաջարկը և դրանց միջոցով կատարվող առևտուրը (մասնավորապես արծաթինը): Սա կոչվում է բիմետալիզմ, և բիմետալիկ ստանդարտ ստեղծելու փորձ էր, որտեղ շրջանառության մեջ մնացին ոսկե և արծաթե դրամական միջոցները: Այս ընթացքում կառավարությունները կարող էին օգտագործել արժույթը և տպագրական թղթադրամը՝ որպես քաղաքականության գործիք, ինչպիսին էր օրինակ ԱՄՆ դոլարը՝ ռազմական ծախսերը վճարելու համար: Նրանք կարող էին նաև սահմանել տերմիններ, որտեղ կպահանջեին հատուկ գրառումներ՝ սահմանափակելով գնման գումարը կամ նվազագույն գումարը, որը կարող էր մարվել:

1900 թվականին արդյունաբերական ազգերի մեծ մասը հիմնված էր ոսկու ստանդարտի որոշակի ձևերի վրա՝ թղթային նշաններով և շրջանառվող միջավայրը կազմող արծաթե մետաղադրամներով: Ամբողջ աշխարհում մասնավոր բանկերն ու կառավարությունները հետևել են Գրեշամի օրենքին՝ պահպանելով ոսկու և արծաթի օգտագործումը: Սա ամբողջ աշխարհում տեղի չի ունեցել նույն ժամանակահատվածում, բայց

հաճախ առնչվել է պատերազմների կամ ֆինանսական ճգնաժամերի հետ՝ սկսած 20-րդ դարի սկզբից, և ամբողջ աշխարհում շարունակվել է մինչև 20-րդ դարի վերջը, երբ արդեն ուժի մեջ մտան հրամանագրված լողացող արժույթները: 1971 թվականին վերջին երկիրը, որը գրկվեց ոսկե ստանդարտից, ԱՄՆ-ն էր:

Այսօր աշխարհում ոչ մի երկիր չի կիրառում ոսկե կամ արծաթե ստանդարտների արժույթային համակարգը:

Առևտրային բանկեր

Առևտրաբանկային փողերը (ցպահանջ ավանդները) պահանջներ են ֆինանսական հաստատություններին, որոնք կարող են օգտագործվել ապրանքների և ծառայությունների գնման համար: Ցպահանջ ավանդների հաշիվը այն հաշիվն է, որի միջոցով ցանկացած պահի կարող են դուրս բերվել չեկի կամ կանխիկացման միջոցով՝ առանց բանկին կամ ֆինանսական հաստատությանը նախապես ծանուցելու: Բանկերը պարտավոր են շտապ պահանջի (կամ զանգի) դեպքում ցպահանջ ավանդները վերադարձնել իրավական պարտավորությունը: Ցպահանջ ավանդային փողերը, կանխավճարները կարող են դուրս բերվել անձի կողմից՝ չեկերով կամ բանկային օրինագծերով՝ օգտագործելով ավտոմատացված բանկոմատները կամ առցանց բանկային համակարգը:

Առևտրաբանկային փողերը ստեղծվում են բանկային պրակտիկայում մասնաձյուղային բանկային համակարգի միջոցով, որտեղ բանկերը պահպանում են իրենց պահուստների մի մասը (որպես դրամական միջոցներ և այլ բարձր իրացվելի ակտիվներ), և վարկեր են տրամադրում՝ պահելով միաժամանակյա պարտավորությունը՝ այդ բոլոր ավանդների մարման համար: Առևտրաբանկային փողերը տարբերվում են ապրանքային և հրամանագրված փողերից երկու ձևով. առաջին հերթին այն ֆիզիկական չէ, քանի որ դրա գոյությունը միայն արտացոլվում է բանկերի և այլ ֆինանսական հաստատությունների հաշվարկային հաշվիվներում, և երկրորդ՝ կա որոշակի ռիսկայնություն, որ ֆինանսական հաստատության անվճարունակ դառնալու դեպքում պահանջը չի կատարվի: Բանկային մասնակի պահուստային գործընթացը առևտրային բանկերի կողմից ունի կարևոր ազդեցություն փողի ստեղծման վրա, քանի որ այն ընդլայնում է դրամական միջոցները (կանխիկ և ցպահանջ ավանդներ): Մասնակի պահուստային բանկերի ծառայությունների տարածվածության պատճառով, լայն փողի զանգվածը շատ երկրներում մի քանի անգամ

ավելի մեծ է, քան Կենտրոնական բանկի կողմից ստեղծված բազային փողի չափը: Այդ չափը (որը կոչվում է փողի բազմապատկիչ) որոշվում է պահուստային կամ այլ ֆինանսական հարաբերակցության պահանջներով՝ ֆինանսական կարգավորող մարմինների կողմից:

Մի երկրի դրամական զանգվածը սովորաբար կազմում է շրջանառության մեջ գտնվող դրամի ընդհանուր գումարը, ինչպես նաև երկրի առևտրային բանկերում չեկային և խնայողական ավանդների ընդհանուր արժեքը: Ժամանակակից տնտեսություններում ֆիզիկական արժույթով է ներկայացված դրամի համեմատաբար փոքր մասը:

Թվային կամ էլեկտրոնային

Համակարգչային տեխնոլոգիաների զարգացումը 20-րդ դարի երկրորդ կեսին թույլ տվեց փողը ներկայացնել թվային տարբերակով: 1990 թվականին Միացյալ Նահանգներում Կենտրոնական բանկի և առևտրային բանկերի միջև բոլոր գումարները փոխանցվում էին էլեկտրոնային ձևով: 2000-ական թվականներին շատ փողեր գոյություն ունեին որպես թվային արժույթ բանկային տվյալների բազաներում: 2012 թվականին գործարքների 20-58 %-ը էլեկտրոնային էին (կախված երկրից) :

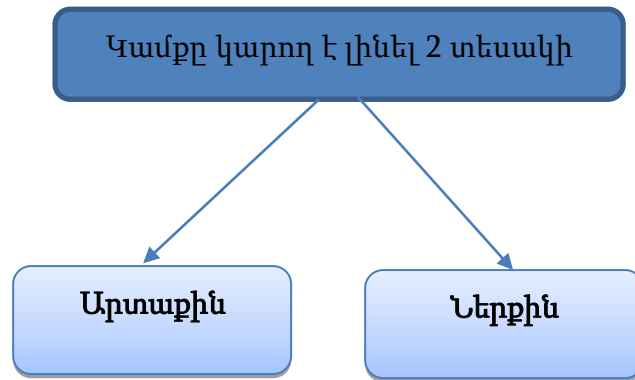
Ոչ ազգային թվային արժույթները մշակվել են 2000-ական թվականների սկզբին: Մասնավորապես՝ Ֆլուզը և Բինզը առաջ են քաշել *Dot-com bubble*-ը: Շատ նորարարություններ տեղի չեն ունեցել մինչև 2009 թվականի *Bitcoin*-ի հայեցակարգը, որը ներկայացրեց գաղտնի արժույթի հայեցակարգը՝ ապակենտրոնացված վստահելի արժույթը

ԿԱՄՔ

«Կամքը յուրաքանչյուր հաջողության նախապայմանն է»:

Դ. Անհաղթ

Մարդը բնական, ֆիզիոլոգիական, մտածող, ակտիվ գործող էակ է և բնականաբար նա իր ճանապարհին հանդիպել է բազմապիսի խոչընդոտների. դրանք նա հաղթահարել է շնորհիվ կամքի:

Արտաքին կամքը կախված չէ մարդուց, դա բնական է: Ներքին կամքը դա ցանկացած մարդու ներքին ուժն է: Այն նպատակադրված օգտագործելու շնորհիվ մարդը կարող է հաղթահարել ցանկացած դժվարություն: Կամքը, դա նյարդահոգեբանական այնպիսի գործընթաց է, որի դեպքում համախմբվում է ինտելեկտը, ֆիզիոլոգիական և բարոյական ներուժը:

Կամքը մարդու կողմից իր վարքը և գործունեության գիտակցված կառավարումն է ներքին և արտաքին դժվարությունների հաղթահարման համար: Մարդու կամային բարձր որակները կարող են օգնել հաղթահարել ցանկացած խոչընդոտ և հասնել բաղձալի արդյունքի: Դրա համար կարևորվում է դեռևս վաղ մանկությունից երեխայի մեջ դաստիարակել այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են՝ նպատակասլացության, համառության, ինքնուրույնության կամային բարձր որակները:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Օգտագործելով կամքի ուժը և երևակայությունը, մարդը ստեղծել է փողը, որը կյանքը դարձրել է ավելի բարեկեցիկ:

Ինչպես ասում էր Ռոբերտ Կիոսակին «Հարուստ հայրիկ, աղքատ հայրիկ» գրքում. «դպրոցում սովորեցնում են, թե ինչպես մասնագետ դառնալ, բայց չեն սովորեցնում ինչպես խելացի կառավարել փողերը: Ամեն ինչ սկսվում է այստեղից, երբ նշում եք, որ «դա ինձ չեմ կարող թույլ տալ», դուք հանձնվում եք, դա մտածողություն է: Իսկ իմ հարուստ հայրիկը ասում է. «ես ինչպե՞ս կարող եմ անել դա ինձ թույլ տալու համար»: Այս հարցը բացում է միտքը, փնտրելով ճանապարհ, պատասխան գտնելու համար:» Այսինքն, եթե նույնիսկ փող ունենաք, դա Ձեզ չի օգնի, եթե չփոխեք Ձեր մտածելակերպը: Աշխարհի մարզիկների մոտ 60%-ը աղքատանում է, որովհետև նրանք ծնվել են աղքատ ընտանիքում. դա մտածողություն է: Աղքատները վախենում են սխալվելուց, չեն ցուցաբերում կամային բարձր որակներ, ուստի նրանք հաջողում են:

Աղքատները չեն գործում սխալներ, ապրում են շատ զգույշ և ռիսկի չեն դիմում: Երբ նշում եք, որ «չեմ դառնա հարուստ», այդպես էլ լինում է: Որպեսզի հարուստ լինես, ինչ-որ բան պետք է տաս մարդկությանը: Գիտելիքն է հարստացնում երևակայությունը: Փող աշխատելու համար հարկավոր են ֆինանսական գիտելիքներ և մտածողություն:

Եթե ուզում եք դառնալ միլիոնատեր, ապա սովորեք նրանից, ով արդեն աշխատել է միլիոն: Կարևոր չէ որտեղ եք կամ ինչպիսի ընտանիքում եք ծնվել. Ձեր հաջողությունը կախված է Ձեր կամքի ուժից և Ձեր երազանքի մասշտաբից: ԵՎ հիշե՛ք. մեծ հաջողությունը դա հսկայական փորձ է, իսկ հսկայական փորձը հազարավոր սխալներն են Ձեր ճանապարհին: Ուստի պետք չէ վախենալ սխալներից: Առա՛ջ շարժվեք Ձեր կամքի, ուժի վրա հենվելով: Հաղթում է նա, ով դիմում է ռիսկի:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարկում եմ հետևել, թե ինչպես են մեր պատանի բարեկամները օգտագործելով իրենց երևակայությունը, հիմնվելով կամքի ուժի և միասնականության վրա, ինչպես նաև օգտագործելով «Ձեռնարկատիրական կրթություն» առարկայից ստացված գիտելիքները այն մասին, թե ինչպես ճիշտ կառավարել ֆինանսները և ստեղծել փող (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100058647264028>):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ա. Գ. Կովալյով- «Հոգեբանություն» Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան 1970
2. Ս. Արզումանյան «Ընդհանուր հոգեբանություն» Զանգակ-97, Երևան 2003
3. Ֆրանցիսկա Յուզման- Շտադլեր «Փող»